

Tamnica ova nema rešetaka
 Ni podrume pune lamaca i mraka
 I kad je sunce najjasnije greje
 Mi je ne vidimo i ne znamo gde je.
 Stemovi

Pod kratkim naslovom *Stemovi*, Ljubomir Simović je objavio novu zbirku pesama (do sada su objavljene: *Slovenske elegije*, *Veseli grobovi*, *Poslednja zemlja*). Od vitalističkih, paganskih slika prirode i reljefnih čulnosti on je danas, unutrašnjim zrenjem, dospao na stepen koji sugerise osvajanje misaonih predela, prostiranje prema onome što je duh refleksije, oduška ili uzdah misli nad složenosti i šarenilom sveta i njegovih zagonetki. To sigurno ne znači da su ranije knjige stihova ovog pesnika bile izvan tih predela, još manje znači da su kvalitetom intenzivnog govora ispod ove, ali svakako znači i potvrđuje da

smernosti, kaže nenametljivo Simović, ovičena je krstačom na razrovanom groblju, a valovito otičanje zračne reke vremena, često diže čutanje i poraz na visinu govora i pobe! Čoveku, toj tužnoj i grešnoj njihalici između oholosti i smernosti, blesku svesti između dve tamne večnosti, tek senka smrti, purpurna pomrčina nebića, otkriva misao i punoću zemnih sadržaja. *Stem* kao simbol *tvrdih*, *kohezivnih elemenata* spoljašnjega života kojima je čovek branio svoje pravo na život samo je podatak o njegovim granicama, o tome koliko malo i kako gotovo ništa od njegovih „uznesenja“, donkihotskih inspiracija i poleta ne dodiruje nebo mogućnosti no se sve okreće i huji monotonu, u ritmu stare jadikovke: taština nad taštinama i muka duhu! Po tome svom osnovnom tonu i nastrojenju ova poezija je pacifistička, u povoljnom smislu reči, antiratna, antivarvarska, sa prezirom nasilja i u njoj nema jednog stiha koji

ga koji umekšavaju njihovu tvrdoću, predmetnu grubost, dajući nesetno do znanja da oni nisu sami sebi cilj, da nisu pejzaži radi pejzaža, već da pripadaju i jednoj „gornjoj prizmi viđenja“ i projekciji vrednosti.

Simović peva u ovoj knjizi uhodanim, poznatim metrom, ne libeći se da to pevanje „vrati“ poznatim, glatkim korikima domaćeg dvanaesterca, jedanaesterca, čak lirskog deseterca, osećajući, kao muzikalna priroda, da vrednost muzičke melodije u pesmi zavisi od dubine i punoće životnih oblika i sadržaja koje čovek zahvata svojim senzibilnim postrojem, nikako od šema i šablona, bilo da su oni starinske ili moderne vrste! Otuda on svoje melanholične vizije rasutih šlemova izražava besprekornim iako poznatim „slogomerijem“ i versifikatorskom veštinom, ne lišavajući time svoju poeziju opasnosti da bude podsećanje na Rakić-Dučićevo cizelatorstvo, ali, na drugoj strani, dajući do znanja da disciplina u pevanju ne znači nemoć imaginacije niti sužavanje tvoračkog poleta! Pesnici koji ratnike i rat doživljuju kao slike haosa i besomučne ludosti, kao bošovske prizore demonije i besa, kao maglovite vizije besmisla koji hara, svakako bi svom doživljaju dali, stvorili, drukčiji izraz no što je ovaj Simovićev, sa više patetične žestine u protestu, sa više, ako se može reći grubo, „presnoće“, brutalnijeg reljefa i tempa. Ali tražiti od pesnika isključivo ono što on nije i nema, znači prevideti ono što jeste i ima, ne shvatiti da su darovi majke prirode rasuti na različite načine i u raznim oblicima! U jednom pesniku postroj tih darova naglašava sklad i simetriju sveta, reljefnost i lepotu njegovih linija, u drugom dinamiku i žestinu dešavanja; u prirodi delikatnoj i nežnoj prozračnost i bogatstvo preliva, a u prirodi kosmotvornih ili makro-stvaralačkih moći njegovu paklenu, neizdrživu tragiku i dubinu. Saobrazno tome izrastaju iz umetnika i oblici, čineći nerazorome *jedinstvo* sa onim što je u umnom oku začeto i raslo kao umetnička vizija, misao ili stav.

Pa ipak... ja više volim Simovića kad ne preteruje u disciplini, kad ne pregoni „u krajnosti mere“ i daleko su mi bliži stihovi iz pesme „Nebeski ključevi“:

*Cvet mrazovca
 klas nagoreo
 sneg kojim se poje ovca
 i orao*

*masku sa lica
 maglu izmed stena
 upaljenog svica
 glavu do ramena*

*il zmiju u ruci
 pero ili luč
 u bravu uvuci:
 može biti ključ,*

u kojima slutim gluvo dešavanje u univerzumu stvari, mogućnosti sjajnih *preinačenja* njihovih smislova, nego kada mi u sluhu zvone ritmički besprekorni, ali misaono paradni stihovi u kojima se „bora“ obavezno rimiše sa „mora“, „meta“ sa „nesta“, „tvrdo“ sa „brdo“ i u kojima ipak čitalac ne može, po prirodi upamćenih juče-rašnjih slika i ritmičkih obrazaca, da „odagna“ asocijacije na „beogradski stil“ i zakonik „da pesma mora biti lepa u celini i pojedinostima“! Simović je pesnik jak, čiste grade, i on svakako nije još sve rekao. Sa negovanim čulom za reljefe i boje, sa osećanjem za meru, zreću i razvijenu pesnik rafinavano jednostavan, on je zamišljen i sâm, kao toliki drugi ljudi, nad ovim lagumom opasnih sila nad kojim živimo svoj dnevni i noćni život, samo katkad pomišljajući, usred smešne trke, da bi on mogao biti i prosuta moždina kaša u nekom od zaboravljenih ratnih šlemova! Tom dragom, zamišljenom liku pesnika koji danas srčanim zaliscima održava i zaklanja nešto ljudske nade, plamičak vere u svetiljku razuma, ja ne mogu da okvirim „suhe kritičarske proze“ kašom samo; napisao je vrednu, bezlično zreću knjigu, jer ona nije samo to. Ona je i jedan u nizu podataka da ljudsko, i kad nazire i doživljuje sifzofovski uzaludnost napora, ne trne, ne gasi se. Tom antisifzofskom impulsu, uspravnosti bez finalne koristi, ne libeći se patetične u tonu (zar sve nije patetika!) kažem: ipak se kreće. Ljudski.

MIROSLAV EGERIĆ

RATNI PEJZAŽI LJUBE SIMOVIĆA

Ljubomir Simović: *SLEMOVI*,
 Prosveta, Bgd, 1967.

su one tenzije i unutarnje osobenosti kojima su ranije pesnikove knjige bile samo ovlašno bojene u ovoj dobile razgovetniji, puniji i izrazitiji reljef. Ako bi se htelo u kratkoj minijaturnoj slici da ponovi, za čitaoca obnovi, tematsko polje ove zbirke Simovićevih pesama, sa rizikom nužnog skraćivanja pa i isparenja atmosfere, emotivne tonalnosti knjige, onda bi ta slika, svedena na kratki opis tematskog registra i svedenost polaznih impulsa izgledala dosta jednostavno:

Ratnici: Nemci, Englezi, Francuzi, Rusi, Venecijanci, Švedani, Norvežani, Španci, Česi, Prusi, Austrijanci, Finci, izjednačeni u blatu zajedničkih poraza, i kad su pobednici, sanjaju u ovim stihovima „san koji ni snovi ne bune“, rasuti na glubavim ili osunčanim bojnim poljima Evrope, ili na svedeno kojim bojnim poljima! Tu su: „crvotočne“ krstače „sa dugačkim spiskovima vojnika“, raznesena polja, sa šlemovima punim mozga, burdelji sa foteljama od pliša u atmosferi bačenih konzervi i flaša piva; gole soldatuše, grešnici „sa licima od stakla i gume“ i ponovo krstovi uz koje u tužnom ritualu „kuja diže zadnju nogu“. Tu su želje onih koji bi da ustanu iz noći, zapušteni grobovi u poljima, „tamnice bez rešetaka“, u koje su bez svoje volje i smisla zatvoreni ljudi, bića nekad nasmejana, ispunjena životom seksualnih plima i misaonih egzaltacija!

I čitavo to biće ljudstvo, taj život neživota, ako se tako smo reći, ponovni sastanak anorganskog i organskog sveta, naspadanje mesa i truljenje kostiju pobednika i poraženih, natkriljuje ritualna, nevidljiva senka smrti, koja, smešći se nadmoćno nad svim, izjednačuje sve: taštine maloumnih „pobednika“ i besmisleni, prolazni stid „pobedenih“. Onaj ko ima unutrašnjeg oka i sluha za takve misli i osećanja, može u ovim Simovićevim stihovima zaista da čuje i oseti onaj tihi, večiti vetar ljudske prolaznosti, nešto od nesvodljive emocije koju u nas unosi životno proticanje i iskustvena melanholična mudrosti koju ono sobom nosi. Jedan utišani, nešto posunknuti plamen života, u sugestivij hujanja vremena i ljudskih vrednosti, kao da u ovim stihovima poručuje uzdržanost nad svim poredama, uspravnost i vedrinu u svim porazima. Svaka oholost i odsustvo

ne živi u smernom, dubokom ubeđenju da je poezija antiteza nasilju, surovosti, suprotnost svakom isticanju prava na privilegovanost u ljudskim moćima i skraćivanja životnih mogućnosti drugih ljudi. Pravo je zadovoljstvo u tom smislu za kritičara da u svom vršnjaku prati i otkriva procese osvajanja zrelosti takve vrste, uviđajući postepeno kako se krug pesnikovih refleksija širi, klice zrenja pretvaraju u plodove izraza, a ono što je u ranoj mladosti bilo samo nagoveštaj dobija čiste linije i stvarne mere dovršenog!

Dužan sam, međutim, da govoreći ponovo o Simovićevom pesničkom izrazu kažem jedno opažanje, mislim od bitnosti za prirodu i razvitak njegovog čistog i lepog dara. Simović je pesnik-slikar. Iz one familije pesnika koji neguju spoj muzike i slike, *muzikalne slike*, ako se te dve reči ne bune protiv ovakvog spoja, i koji takvim slikama odgovaraju bitnim potrebama jednog dela našeg duševnog života. Od Jaksčića koji je u našoj poeziji izražavao ritam vizuelnih harmonija, preko Vojislava Ilića koji je svojim melanholičnim sumornim pejzažima udahnuo čari misaone nostalgije bića koje misli, preko Dučića koji je pevao „iščeznuća stvari“, treptave melodije njihovog nestajanja, do Simovića koji danas želi da sjedini ritam misli i slike odvio se, odmotao jedan proces koji je, sve bliže nama današnjim, doneo obilje svežine, novoga u temama i osećanjima, u slikarskom koloritu i misaonom nastrojenju pesnika.

Ali, teško bi bilo reći i izvesno presuditi da je takvo pevanje, pevanje-slikanje, samim tim što podseća na ranije pesnike i pevanja, i „vraćanje“ otpevanim, isluženim arsenalima ideja i motiva, životnih sadržaja i senzibilnosti. Ja bih, u prilog tome, mogao da navedem najveći broj stihova iz ove knjige kad ne bih verovao u primarnu osetljivost književne publike. Tu je, ovlašne ilustracije radi, „čadava jesen, puma dima“, tu jata tromih ptica nad opustelim poljima i gola soldatuša koja prati njihov let, tu „preko Meseca preleću vrhovi Stare planine“, „jedan vrh dodiruje zvezdu“ a u daljinu nebo mračno i nepoznato — čitav jedan mali svet pokretljivih odnosa, boja i oblika, koje stalno sugerise diskretno prisustvo misli tza slika. Te slike, istini za volju, nisu potpuno nove, iz novih i nepoznatih registra mašte, ali ih Simović obavija auroom čistote, dajući im ton nečeg astralno treperavog, podastirući svoje ratne pejzaže atmosferom nedorečenih slutnji, štimun-